

Latin Amerika'ya Bir Türk Bakışı

Orta Doğu ve Latin Amerika arasındaki uzak mesafe, taraflar arasındaki bağların tarih boyunca soğuk, geçici ve kısa süreli olacağını öngörebilir. Bununla birlikte tarih, kader ve koşulların her iki bölgedeki büyük imparatorlukların bağlarını ilelebet birleştirmesine olanak sağladığını göstermiştir.

Tam olarak Osmanlı Devleti'nin kalbi Latin Amerika bölgesinde, 1914-1918 yılları arasında vuku bulan ve o zamana kadar Eski Dünya'ya hakim olan güçlere karşı durduğu Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren atmaya başlamıştır. O zaman çelişkili şekilde "Türk" olarak adlandırılan ancak özünde Türk olmayan, sadece Osmanlı pasaportuyla Latin Amerika topraklarına gelen Osmanlı tebası altındaki Hristiyan ve Müslüman Araplar, Ermeniler ve Yahudilerden oluşan bir azınlık bu bölgeye yerleşmiştir.

Yerleşen bu ilk göçmenler bölgenin şöhretli ve prestij sahibi şahsiyetlerine dönüşecek olan torunları ve torunlarının çocuklarına hayat vermişlerdir. Bunlar arasında dünyanın ikinci en zengin adamı olan Carlos Slim, Lübnan kökenli ünlü şarkıcı Shakira ve Ekvador'un eski devlet başkanı Abdalá Bucaram sayılabilir. Göçmenlerin çoğu Sykes-Picot Antlaşması ile 1916'da Fransızlar ve İngilizler arasında bölüştürülen Lübnan, Filistin ve Suriye'den gelmekteydi.

Geçen zamanla birlikte, bu göçmenler kendi içlerine kapanmışlardır. Kosta Rika'da düzenlenen "1915: Osmanlı Devleti'nin En Uzun Yılı" adlı sempozyumda konuşan Ankara Üniversitesi Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkez Müdürü Prof. Dr. Mehmet Necati Kutlu, "Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra Türkiye, yarı yolda bıraktığı tüm göçmenleri unuttu. İki nedenden ötürü: sağlamaşmaya çalışan yeni bir cumhuriyet ve bu cumhuriyetin Osmanlı İmparatorluğu gibi çokuluslu değil ulusal yapıda olması" diye belirtiyor.

Latin Amerika'dan özellikle Venezuela'dan gelen askerlerin, Büyük Savaş boyunca İttifak Devletleri için Balkanlardaki komşularına karşı savaşan Osmanlı Birliklerinin emri altına girmesi iki bölgenin birleşmesini sağlayan diğer bir tarihi efsane olarak belirir. Tarihsel olarak Rafael de Nogales Méndez figürü bu nedenle savaşmış ve çatışmayı, Türkleri ve Osmanlı'nın savaşta cepheleriyle ilgili yazdığı el yazmalarını yayımlayan tek Latin Amerikalı olarak tanınır.

Nogales Méndez, Venezuela'nın Tachira Eyaleti'nden gelmiş, Amerika'nın Küba'ya müdahalesinde İspanyol Ordusu'nda savaşmıştır. Venezuela Devlet Başkanı Juan Vicente Gómez'le Venezuela siyasi sistemini düzeltmeye kalkışmıştır, ancak başkanla ilgili hayal kırıklığına uğramış ve sürgün yolunu tutmuştur.

Ülkesinin tarafsız politikasına karşın Nogales'in sloganı şuydu: "İyi bir mücadele gördüğün zaman savaşmaya hazır ol." Bu nedenle Osmanlı Devleti'nin üçlü ittifakın merkezi olmayı seçtiği 1914'deki Büyük Savaş'a müttefikleriyle girme yolu aramıştır.

Bununla birlikte kader onun için farklı bir yön seçmiştir. Fransa'ya hizmetlerini sununca, kendisinden milliyetini reddetmesi istenmiştir. Venezuelalı olmaktan gurur duyduğundan bunu kabul etmemiş ve özünü kaybetmeden Alman ordusuna katılmaya karar vermiştir.

Nogales bir yazısında, "Sonuç olarak, dava davadır. Az çok adil olabilir. Savunmada söylenen aşağı yukarı doğru olabilir. Fakat, kim haklı? Fransızların dediği gibi savaş savaştır. Profesyonel bir asker olarak ben, bu savaşta aktif rol almak zorundaydım" vurgusunu yapmıştır.

1915'te Latin Amerika ile benzerlikler

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı ile uğraşırken, Latin Amerika bölgesinin durumu da durağan değildi, Washington'un bölgedeki egemenliğinin hissedildiği karışık bir durum sergiliyordu.

Mali sermaye, Latin Amerika ekonomik yapısına köklerini salmış ve Kuzey Amerika yatırımlarının büyüme hızı İngilizleri önemli ölçüde geçmişti. Karayip ve Latin Amerika Araştırmaları Merkezi (CIALC) Müdürü ve Araştırmacısı Adalberto Santana, Kolombiya'nın Bogotá şehrinde gerçekleştirilen "1915: Osmanlı Devleti'nin En Uzun Yılı" adlı sempozyumda, "I.Dünya Savaşı patlak vermeden önce, Kuzey Amerika'nın Güney Amerika'daki doğrudan ve portföy yatırımları 900 milyon dolardan 1600 milyon dolara ulaşmış, bu sermayenin %87'si Meksika, Şili, Küba ve Peru'da yoğunlaşmıştır" ifadelerine yer vermiştir.

Buna ek olarak, Panama Kolombiya'dan ayrılmış, Küba, Dominik Cumhuriyeti ve Nikaragua'nın işgalleri söz konusu olmuştur.

Türkiye ve Latin Amerika Arasındaki İlişkilerin Güçlendirilmesi

Ankara Üniversitesi Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkez Müdürü, Prof. Dr. Mehmet Necati Kutlu, "1915: Osmanlı Devleti'nin En Uzun Yılı" sempozyumunu düzenlemek için akademik merkezinin araştırmacı ve uzmanlarından oluşan heyetiyle birlikte Kolombiya, Bogotá'yı, Ekvador, Quito'yu ve Kosta Rika, San José'yi ziyaret etti. Bahsi geçen faaliyetin amacı Osmanlı İmparatorluğu'nun Büyük Savaş'a katılımını tanıtmak ve Türkiye ile Latin Amerika arasında sürekli ilişkiler kurulmasını desteklemektir.

Kutlu; "Günümüzde Türkiye büyük, hem kendi çevresi hem de Latin Amerika olmak üzere geniş bir dünya görüşüne sahip. Bir şekilde bu bölgeye ulaşmamız lazım çünkü ülkemizin burada eskiye dayanan anıları var" açıklamasını yaptı.

Aynı zamanda Prof. Kutlu, Türkiye'nin ekonomik anlamda büyüyen bir ülke olarak Latin Amerika pazarlarına ticari ilgilerinin olduğunu ve rekabet etmek istediklerini işaret etti ve ülkesinin son 15 yıldır bölgesiyle mukayese edilemeyecek bir büyüme ortalamasına sahip olduğunu belirtti.

“Türk Hava Yolları, çok önemli bir başlangıç gerçekleştirdi ve onların büyümesini destekliyoruz. Bugün, İstanbul’dan direk Buenos Aires ve Sao Paulo’ya uçuyorlar ve birkaç ay içerisinde Karakas, Küba, Bogota ve Meksiko Şehri’ne uçuşları başlayacak. Paralel olarak, Avrupa’nın en iyi hava yolları olarak sınıflandırılan Turkish Airlines’in (Türk Hava Yolları) ticareti, kültürel olarak karşılıklı anlayışı ve akademik anlamda karşılıklı ilişkiyi kolaylaştırdığının altını çiziyim.”

Türkiye aynı zamanda bölgedeki işbirliği anlaşmalarına da açık olduğunu gösteriyor. Pasifik İttifak’ında gözlemci ülke olarak rol oynayan Türkiye, Şili ile birlikte yürüttüğü Serbest Ticaret Anlaşması’na paralel olarak Peru, Kolombiya ve Meksika ile de görüşmeler yürütüyor. Aynı şekilde, Mercosur yani Güney Amerika Ortak Pazarı da Türkiye için önem arz ediyor.

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Kabul Edilmesindeki Güvensizlik Durumu

Birinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye ve Ermenistan arasında soykırımın var olup olmadığı ile ilgili geçerli sorun, Türkiye’nin bahsedilen soykırım terminolojisini kabul etmediği için Avrupa Birliği ile birleşmesini zorlaştırıyor. Türkiye bu birleşmeyi 2005 yılından beri talep ediyor.

Türkiye İspanya Büyükelçisi Ömer Önhon ise bu konuyla ilgili şunu belirtiyor: “100 yıl önce olanlarla ilgili herhangi bir mutabakat yok. Trajik olayları tanıyan tarihçiler var ancak olayları soykırım olarak değerlendirmiyorlar çünkü bir halkı yok etmek gibi bir niyet yoktu.”

Prof. Dr. Mehmet Necati Kutlu ise açıklamasında; bir Ermeni ayaklanması olduğunu, bu nedenle çatışma alanlarında ikamet eden Ermenilerin askeri operasyonlardan zarar görmemeleri için, ülkenin güneyine, Suriye’ye zorunlu olarak tahliye edildiğini belirtiyor.

Büyükelçi Önhon açıklamalarını şöyle sonlandırıyor: “Ermeni Soykırımı büyük bir trajedi değil 20. yüzyılın en büyük yalanıdır.”

Miren Martínez Ruiz